

Az igazi magyar népdal. (Népdalok. Erdélyi magyarság. Közzéteszik: Bartók Béla és Kodály Zoltán. A Népies Irodalmi Társaság kiadása. Rózsavölgyi és Társa bizománya.)

Kodály és Bartók könyvének megjelenése történeti esemény. Végre itt van előttünk az első hiteles népdalgyűjtemény, szöveg és kóta együtt, melynek anyagát a két legkiválóbb magyar zeneszerző, a mai Magyarország legnagyobbat, külföldön is elismert legnagyobb zsenije gyűjtötte össze.

Szomorú a magyar népdal sorsa... Övé a legszomorúbb sors: az ismeretlenség. Mert bizony, az a magyar nótá, melyet oly szívesen huzatunk a cigánnyal, nem a néptől ered, hanem a romantikus korban fogamzott és az idők folyamán továbbfejlesztett műdal. Gondos kutatással mind-egyikük szerzőjét megtaláljuk a harmincas évek után szereplő zeneszerzőink között. Régi, elfeledett népszínművekben, régi kótákban vagy ismert cigányprimások hegedűjén szólaltak meg először a *Káka törén költ a ruca*, a *Magasan revül a daru*, a *Ritka búza*, vagy a *Nékem olyan asszony kell*-féle nóták, melyeknek tipikus gyűjteménye a közismert *101 magyar népdal*. Bizony ezek nem népdalok, keletkezésükben nincs semmi misztikum, szerkezetükben semmi vagy kevés ősi; úgy, amint vannak, a magyar romantikának bájos virágai, annak tipikusan népieskedő stílusában. Hogy mily hamar és milyen parancsoló erővel terjedt el ez a romantikus műdalba vetett hit, Petőfi klasszikus esete bizonyítja. Mikor a magyar irodalom egyre jobban a nép felé fordította tekintetét, Petőfi hozzálátott népdalok gyűjtéséhez. S íme, valamennyi dálnak, melyet Petőfi gyűjtött, megtalálták a szerzőjét a magyar írók között. Az úri zene rövid idő alatt elterjedt a nép között s ha egy etnográfus a Kúnság kellős

közepében shimmyt táncoló parasztokra bukkant, megértjük, mily gyorsan tanulták el az egyszerűbb emberek a negyvenes években is ezeket a modoros úri népdalokat.

Ez mind rendben volna, ha ezzel együtt nem egy nagy érték menne veszendőbe: az igazi magyar népdal és vele az ősi magyar zene. Mert hogy ilyen volt és még itt-ott ma is van, Kodály és Bartók kutatásai bebizonyították. Több ezerre menő fonográffelvételeikből adják a magyar közönségnek gyűjtésük színéjavát: 150 dalt, az erdélyi székelyek és bukovinai csángók nótáit. Messze várostól, vasúttól, cigánytól, kultúrától elzárt hegyi falvakban, pusztákban, ahol adatgyűjtő Kodályt mint garaboncás diákot megkergetik a fonográfhengere miatt, felhangzik még az ősi dallam. De még ezekben az eldugott magyar, székely és csángó falvakban is már csak tengődik. Idősebb emberek és asszonyok gajdolják még a régi egyszerűbb dalokat, a fiatalabb nemzedék már csúfolja az öregeket elavult danáik miatt és bizony, ha Kodály és Bartók meg nem örökítik, néhány év tized múltán talán már hasztalan keresnők az ősi magyar kultúrának eme zengő-szomorgó bizonyítékait.

De hát milyen is az az ősi magyar zene, mely ezekben az egyszerű dalokban megszólal?

A magyar közönség tudatában élő magyar nótá tudvalevőleg két fő típusra osztható: a szaggatottan, *rubato* énekelt bús és a két-negyedes csárdásra. Amaz utóbb a Fráter—Dóczi—Balázs-féle típusban uniformizálódott és egész szavalattá változott. A cifrázó futamok, a cimbalomra emlékeztető rángatózás és a hol népieskedő, hol érzékenyen kényeskedő szöveg mutatja, hogy messze vagyunk az igazi népdal stílusától. A cigánynak kétségkívül sok szerepe van a romantikus népdal cifra formájának kifejlesztésé-

ben és ezért nyerhette Liszt azt az illuziót, hogy a magyar zene cigányeredetű. Ezekben a dalokban mindenféle teljes dur- és moll-hangskála képviselve van, ami szintén modern eredetre vall.

Hasonlítsuk össze e nótákkal Kodály és Bartók erdélyi népdalait. Sem a szerkezet nem azonos, sem a hangskála. A legkülönbözőbb ritmusok, strófák, zenei fráziszerkezetek váltakoznak. Vontatottan panaszos, hetykén zötyögtetett, egyszerűen beszélt vagy vígan pergetett dalok tanuskodnak a magyar zenei formák ismeretlen gazdagságáról. Hogyan is lehetne Kőműves Kelemenné, Molnár Anna vagy Kádár Kata balladáját a sablonos lassú magyar műdal zenei formáiban elképzelni?

Az ősi magyar zene, mely ezekben az erdélyi dallamokban megmaradt, egyszerűbb, öthangú skálát használ és nem ismeri a félhangokat, akár csak a középkori gregorián-ének, melynek csodaszép ősrégi modulációit a szentmisében hallhatjuk, avagy a hindu, meg sok más igen régikeletű népzene. A skálának ez az egyszerűsége legerősebb bizonyíték arra nézve, hogy Bartók és Kodály valóban az ősi magyar zenét találták meg. Lány és a német romantikus, szentimentális harmóniákhoz szokott fülünk monotonnak és idegenszerűnek fogja érezni eleinte ezt a gyökeresen magyar dalt. Pedig ehhez kell visszatérnünk, ha csakugyan meg akarjuk teremteni a magyar zenét. Az összes eddigi ilyenmű próbálkozások sikertelenségének oka az volt, hogy a népzene nek nézett műzenét akarták a magyar stílus alapjául venni. Kodály és Bartók ellenben megtalálták az ősforrást és íme, sikerült is nekik a legmodernebb zenei stílusokat az igazi népdal egyszerű formáinak segítségével saját műveikben eredeti magyarrá és világhírűvé tenni. A német romantikus műzenéből ők vezették ki a magyar zeneszerzést. Ezért lehet népdalgyűjtésünk első mutatványát történeti eseménynek tekinteni a magyar művészet történetében.

A nótázó magyar pedig hallgatassa el a cigányt egy-két órára és tanulja meg ezeket az egyszerű, naiv dallamokat, mert őseinek hangja zeng felé belőlük.

Eckhardt Sándor.

A „Napkelet Könyvtára“ Madách-kiadása. A Magyar Irodalmi Társaság, mely folyóiratunkat kiadja, elhatározta, hogy „A Napkelet Könyvtára“ címen egy kiadvány-sorozatot indít meg. E sorozat a szükséghez mérten régiebb és újabb magyar szépirodalmi műveket, essayket és tanulmányokat fog felölelni s olcsón és csinos kiállításban az olvasóközönséghez eljuttatni.

Karácsonyra már meg is jelent a sorozat első darabja: *Az ember tragédiája*. Olcsónak csakugyan olcsó. Ennyiért — 2 kor. alapárért — irodalmunk ez első remeke semmi más kiadásban sem szerehető meg ma. Igen, mert a Magyar Irodalmi Társaság ezzel a kiadványával sem üzleti haszonra céloz, hanem erkölcsire. Nem arra a közönségre gondol, mely a könyvet csak akkor veszi meg, ha drága, hanem azokra az igazi művelt magyar olvasókra, akiknek lelki szükséglet a nemesebb irodalom, de akiknek még a csakugyan olcsóra is alig futja. Gondol az iskolákra, egyetemi és középiskolai tanulóifjakra, kiknek csaknem könyv nélkül illik és kell ismerniök az Ember Tragédiáját, de eddig megszerezni alig tudták.

A kiadvány külsejéről, kiállításáról csak annyit, hogy az kicsiben egészen a Napkelet rokona.

De nemcsak olcsóság és csinos külső ajánlja e Madách-kiadványt. A Napkelet Könyvtárában az Ember Tragédiájának első, igazi kritikai kiadása jelent meg: nemcsak a művelt nagyközönség szükségletét elégíti ki, hanem a szaktudós igényeit is. Van módunkban tapasztalni, hogy egy-egy kiadó-cég (vajmi ritkán!) áldozatot hoz oly irodalmi kiadványokért, melyeket erősebben kíván a szaktudósok köre, mint a napi olvasóközönség; de ez áldozat rendszeren megáll a fele úton, s míg a laikusnak kellenél többet ad, a szakszerű igényeket csak félig elégíti ki. Nyugodt lélekkel mondhatjuk, hogy az Ember Tragédiájának szóban forgó kiadványa sem az egyik félt meg nem terheli, sem a másikat cserben nem hagyja.

A laikus talán észre sem fogja venni, micsoda tudományos elmélyedés eredménye e kiadás — olyannyira takarékos benne a kiadói apparátus. Tolnai Vilmos érdeme mind a szakszerű, aprólékos elő-